

FÄNRIK STÅLS SÄGNER, EN SAMLING SÅNGER AF JOHAN LUDVIG RUNEBERG. II. H:FORS 1860.

Sägnera, de stora kända, länge väntade gå äntligen att, i ett till det yttre nog anspråkslöst häfte, så snabbt finska trafvare kunna föra dem, spridas till alla Finlands landsändar. Det kommer vårt häftes utrymme väl till pass, att för deras anmälande icke annat behöfves, än att aftrycka titelbladet.

En sådan förteckning öfver Inhemsk Litteratur som ofvanstående har detta blad ännu aldrig haft lyckan meddela. Detta häfte utdelas d. 17 December, och största antalet af de anmälda skrifterna har utkommit under den nästförflutna veckans lopp. Tid har alltså brustit oss, att utförligare yttra oss angående det värderika bland denna litteratur, äfven om utrymmet skulle medgifvit det. Vi skola dock till ett och annat återkomma. Glädjande äro deribland de äldres, de förut berömligt kändas gåfvor; men än mera glädjande, att unga krafter så berömligt lofva träda i deras spår. Lycklig af blicken på det närvarande och vid tanken på framtiden kan Ref. lägga pennan ur handen.

J. V. S.

74 UTLÄNDSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 12, december 1860

CRITICAL AND HISTORICAL ESSAY'S BY THOMAS BABINGTON MACAULAY. IN FIVE VOLUMES.

BIOGRAFICAL ESSAYS BY THOMAS BABINGTON MACAULAY. IN ONE VOLUME.

Dessa arbeten finnas bland Tauchnitz' bekanta »Collection of British Authors» – såsom ses, i sex häften och till det kända låga priset af 1/2 Thaler för häftet.

En vida dyrare Tysk öfversättning har till titel:

TH. BABINGTON MACAULAY'S AUSGEWÄHLTE SCHRIFTEN GESCHICHTLICHEN U. LITTERARISCHEN INHALTS. (4:E AUFL. BRAUNSCHWEIG 1858) 9 BÄNDE OCH NEUE FOLGE 4 BÄNDE.

Öfversättningen är gjord af D:r Fr. Steger och Alex. Schmidt. Den innefattar äfven Macaulay's offentliga tal och hans dikter: »Lays of ancient Rome.»

Vi hänvisa våra läsare både till original och öfversättning, på det att den, som icke läser Engelska, likväl ej må gå miste om njutningen af denna utmärkta lectyr.

Man må om betraktelsesättet säga, hvad man vill. Ingen skall dock förneka, att han i afhandlingarne funnit något helt och hållet nytt, och att detta nya fånglat all hans uppmärksamhet.

Ty såsom Macaulay har ännu ingen skildrat och bedömt. Han är i sina flesta bedömanden afgjord och utan alla konsiderationer, och i framställning och stil står han säkert öfverträffad af alla »essayister.» Framställningens förträfflighet beror af hans skarpa och klara förstånd. Man hör och ser ofta talas om den ena eller andra författarens

klara och intrycksfulla framställning, såsom skulle den bero af en viss talang och konst att skrifva. De, som sålunda yttra sig, komma icke alls derpå, att framställningen beror af insigten och den tankens reda, med hvilken en författare beherrsakar sitt ämne. Dertill hörer icke ens någon särskild konst att gruppera innehållets skilda delar, ehuru denna konst i någon mon kan fördölja bristen på vetande och tankereda. Äfven rhetoriken ger regler för anordning och framställning. Men i sjelfva verket gör den anordning och framställning det mesta intryck, som hemtas ur ämnet sjelft och dess inre sammanhang. Den, som rätt begripit detta, han börjar aldrig med en bristfällig totalbild, hvilken han sedan sönderplockar, för att förtydliga uppfattningen; han fogar tvärtom i stilla mak sten till sten, med fullt medvetande om hvarje styckes bestämmelse med afseende på det hela, och då bygnaden framstår färdig, tager han »handen från taflan», öfverlemnande åt betraktaren njutningen af dess helgjutenhet och skönhet och förvåningen öfver, huru konstverket med denna lätta möda kunnat komma till stånd. Hos Macaulay är det synnerligen effektivt, att han ofta rekapitulerar det redan sagda, för att låta det nya likasom framstå på det föregåendes spets; och det är så han äfven oftast slutar.

20 Sin stil har Macaulay uppenbart från antikens studium. På hvarje rad bevisar han sig också såsom en grundlig kännare af densamma. Han är stark i metaphoren och antithesen. Ofta förefaller det, som skulle hans granskning endast gå ut på att söka den rätta bilden och det rätta ordet; och när han funnit detta, slår han det med grof jernbult fast i läsarens minne och sinne – och glömmar aldrig att sätta sprinten på bulten – och att förnagla den.

Vill man med ett ord karakterisera grunden för hans bedömanden i historien och litteraturen, så kan man säga: han är en *nyttans* man. Vi mena härmed icke, att han skulle fråga efter blott den materiella nyttan, utan afseende på det rätta och äfven särskildt handlingens moralitet. 30 Tvärtom han lägger alltid stor vikt på det rätta och moraliska i handlingen. Men summan blir äfven här: moralitet är nyttig; menniskorna kunna icke hjälpa sig den förutan. I hans »Englands historia från Jakob II:s regering» märker man icke genast denna utilism. Men då man från hans Essays ser tillbaka till den, finner man, att han i båda är densamma.

Det kan icke bestridas, att icke betraktelsesättet är fullkomligt nationelt. Man kan på Engelsmännen tillämpa Macaulay's sätt att bedöma individer. De omvända visserligen hedningar, emedan de sålunda vinna köpare för sina knifvar, de kringsprida biblar, emedan de derjemte utvidga marknaden för sina kalikoer, de gynna politiskt liberala sträfvanden i Europa, emedan konstitutionerna för dem äro säkra skuldsedlar på deras fordringar. Men hvad angår det verlden, hvarföre de göra det ena eller det andra. Menskligheten vinner i alla fall derpå, att kristendomen utbredes, och att lag och rätt träder i godtyckets ställe. Det återstår att beundra den upplysning, som förstär att se den egna fördelen i, hvad som gagnar menskligheten, och den patriotiska sjelfuppoffringen hos individen, hvilken ifrar för målets vinnande, emedan knifven och kalikostycket dock kommer att vara Engelskt fabrikat, om också hvarken han sjelf, hans barn eller barna- 40 barn skola tillverka dem eller ens få se den nya afsättningens tid randas.

50 Taflan har visst också en annan sida, och vi vilja icke påstå, att denna vore fremmande för den ena eller andra individen bland Engelsmännen. Nationerna som individerna äro redskap i försynens hand. Och då de arbeta för det allmänna, bereda de sin enskilda lycka.

Men denna måste då ytterst sättas i det goda medvetandet, det goda samvetets tillfredsställelse, måste öfverhufvud ega en mera ideel prägel; och den hvilar då väsentligen derpå, att ändamålet är ett allmänt. Skilnaden är dock, att individerna kunna medvetet och uppenbart vara sådane idealister, men nationerna icke. En regering måste handla för statens nytta; all politik är egoistisk. Men det bevisar sig i historien, att dessa egennyttiga sträfvanden främjat allmänt menliga ändamål, att, såsom man säger, högre ideer för dem legat till grund. Med en stigande civilisation erkänner också politiken att så bör vara, bemantlande sin egoism med fraser. Man har haft »heliga» krig i öfverflöd, allmänna krig för den allmänna fredens upprätthållande, krig för civilisationens utbredande, för folkens frihet o. s. v. – allt enligt proklamationerna. Hegel kallar det »förnuftets list», att öfverhufvud i sträfvandet att förverkliga de partikulära ändamålen själfva partikulariteten förnötes och förtäres.

10

I Macaulays historiska betraktelse röjes nu intet spår af en sådan idealism. Hvarje folk är till för sin egen lycksalighet, det Engelska för sin. Dess välde skall vexa, dess handel och industri utvidgas, dess medborgerliga frihet uppehållas – på det att individerna må befinna sig väl, dock icke blott i Storbritannien, utan äfven i Irland och i rikets besittningar i och utom Europa. Det är också alla andra folk förunnadt, att ställa lika väl till för sig; men att de icke af naturen äro lika utrustade dertill som Britterna, det ser man nogsam.

20

Också om individerna gäller det, att de äro de slantar, som »naturen» slagit dem till. Ingen historiker kan i detta hänseende hafva mindre respekt för historien, än Macaulay. Väl finner man, att en dålig tid förderfvar individerna; men vi erinra oss verkligen icke något fall, der Macaulay skulle tillräkna individens utmärkelse hans uppfostran, hans lefnadsställning, de gifna historiska förhållandena. Han är rätt en »anlagens» man, och detta på samma grund som anlagspedagogerna. Ty han vet icke af något annat vetande än empirin, någon annan vetenskap än naturvetenskaperna. Han är deri, som i annat, Engelman, Baconian.

30

Starkast framträda dessa hans åsigter, der han kommer att tala om filosofin. Icke blott medeltidens skolastik, utan den antika filosofin och den nyare tidens, så vidt den icke sammanhänger med Baco, har varit ett för menskligheten förloradt arbete. Det är, som skulle han tro, att äfven begreppen om frihet och rätt blifvit uppgräfdas jemte stenkolen ur grufvorna vid Newcastle eller importerade med bomulln från Neworleans.

40

Men nu innehålla dessa Essays icke blott lefnadsteckningar öfver politiska män och bedömanden af deras handlingar, öfver en Burleigh, William Pitt, lord Clive, Hastings m. fl., utan Förf. har i dem äfven skildrat ett antal skalders lif och underkastat deras arbeten sin kritik; så Dryden's, Milton's, John Bunyan's, Goldsmith's m. fl., äfven Dante's och Petrarca's. Han är själf skald. Han bevisar sig också som en fin kännare och kritiker. Men vill man veta, hvartill all dikt skall tjena, så finner man i Macaulays betraktelsesätt intet annat svar, än att den möjligen kultiverar läsarens förstånd och dessutom kan hafva sin moraliska nytta med sig, medan åter moralitet i människors handlingar är nyttig; ty menskligt samlif kan icke finnas den förutan, och utom samlifvet kan, som bekant, människan icke finna sig väl.

50

Öfverhufvud kan empirismen aldrig fatta och erkänna, att vetandet har någon annan betydelse, än den att utgöra ett vilkor för förnuftig handling. Den, som icke har förstånd och insigt, kan icke heller vara

verksam med förstånd. Men att människan behöfver en öfvertygelse om tingens sammanhang och upphof, om sin andes väsende och mensklighetens bestämmeelse, om Gud och hans förhållande till världen och menniskoanden, äfven om detta vetande icke skulle bringa henne det minsta gagn utöfver sjelfva detta behofs tillfredsställande, derom kan på empirismens ståndpunkt icke blifva fråga. Erfarenheten lärer väl, att menskligheten i alla tider eftersträfvat detta vetande, att tusental martyrer blödt för sin bekännelse angående detsamma. Men afgjordt är, att intet mikroskop eller teleskop förhjelper dertill. Derföre gällr detta vetande icke för empiristen. Såvidt vi förmå inse, är antydd empiriska ståndpunkt äfven Macaulay's. Den är den Engelska vetenskapens öfverhufvud. För dem, som erkänna något utom erfarenhetsföremålen, är religionen och tron bryggan, som leder öfver det svalg, vid hvilket vetenskapen upphör. Huruvida Macaulay tillhör denna klass, är svårt att veta. Såsom historiker står han öfver de religiösa partierna's stridande meningar och låter dem alla gälla; ty samvetsfriheten som sådan hörer sjelffallet till ett folks lycka.

Ehuru nu den moderna historieskrifningen i sjelfva verket står på en högre ståndpunkt, än Macaulay's, betraktande folkens öden och verksamhet ur synpunkten af deras plats i mensklighetens allmänna historia, hindrar detta icke Macaulay's skildringar, att äfven afsedt från framställningens utmärkthet ega det högsta intresse. Hvad de politiska personligheterna angår, hvilat skildringen af deras verksamhet på en stor rikedom af anförda och i detalj utlagda fakta. Och bedömandet är alltid oberoende af tidigare forskares uppfattning och gängse åsigheter. Denna frihet från all auktoritet gör detsamma oftast nytt och originelt. Härtill kommer den förträffliga framställningen, genom hvilken personen ställes lefvande inför läsarens blickar. Och då de flesta skildringar angå utmärkta, i historien kända personligheter, är läsningen på det högsta lärorik. Samma oberoende omdöme utmärker äfven teckningarne af författare och uppfattningen af deras arbeten, och man erkänner i den senare lätt Macaulay's rena och säkra smak. Den kärlek, hvarmed han hängifver sig åt dessa undersökningar, är också i högsta grad lifvande. Så t. ex. är skildringen af John Bunyan, den öfver hela världen kända författaren till »En Christens resa», verkligen rörande genom den pietet, hvarmed den är utförd. Man återfinner i den verkan af det djupa intryck, sagde boks läsning i ungdomen gjort på Macaulays känsla och fantasi. Andra skildringar, t. ex. af Samuel Johnson, äro lärorika genom föremålens öden och genom den minutiösa detalj, i hvilken Förf. följer dem. Icke mindre lärorika äro de, i hvilka man, såsom t. ex. i Goldsmiths, obehagligt öfverraskas af att finna författarens personlighet stå så litet i öfverensstämmelse med hans verk. Hvilken läsare af »Landtpresten i Wakefield» väntar sig icke, att författaren sjelf skulle varit ett stycke landtprest, anspråkslös, förnöjsam, med rent hjerta och rena seder. Men verkligheten står tyvärr i strid härmed.

Man har förebrått Macaulay, att i skildringen af politiska personligheter icke hafva förmått aflägga sin karakter såsom politisk partiman, hvarigenom händt, att han strängare bedömer alla Tory's och deremot mer än tillbörligt upphöjer sina Whig-kamrater. Framstående är hans skarpa ogillande af Pitt's politik, dennes ihärdiga strid mot Franska revolutionen och Napoleon. Deremot försvarar han t. ex. den mycket tadlade Whigministern Walpole, tillräknande den korrupcion, denne i parlamentet utöfvade, icke honom utan det köpta parlamentet. Intressant är härvid upplysningen, att parlamentsdebatternas offentligöran-

de ännu vid medlet af sista seklet icke egde rum, och att det ännu i dag är genom lag förbjudet. Nästan roande är också den förkärlek, hvarmed han så ofta återkommer till parlamentsreformen, i hvars genomförande han sjelf deltagit, såsom till ett storverk, att ställas i bredd med revolutionen 1688 och Stuartarnes fördrifvande. Man vet, hvad numera om denna reforms relativa betydelselöshet tänkes.

Dessa Essays äro för det mesta skrifna till den bekanta tidskriften »The Edinburgh Review.» De äro vanligen recensioner öfver utgifna skrifter, rörande personer och ämnen, som i dem behandlas. Men lika vanligt är, att man i dem får läsa ganska litet om de ifrågavarande skrifterna, utan begagnar Förf. dessa endast såsom anledning till en framställning af ämnet och af sina egna åsigt angående detsamma. T. ex. när han anmäler en Engelsk öfversättning af *Ranke's* »Geschichte der Päbste», talar han om författaren och hans bok några få ord, medan det öfriga är en afhandling om katolicismens och protestantismens ömsesidiga förhållande sedan reformationen. Materialet för denna afhandling har Förf. naturligtvis till hands i det ifrågavarande arbetet. När Macaulay någon gång väljer ett ämne, en bok eller en person, som han måste ogilla, är hans kritik bitande och skarp. Han recenserar t. ex. den bekanta Franska revolutionsmannen Barère's utkomna memoirer; och så som denna Barère af Macaulay ställes vid skampålen (»upphänges i galgen», säger Macaulay sjelf) har ännu ingen på jorden blifvit ditställd. Barère väl förtjent af denna medfart var till öfverflöd en ifrig pamflettist mot England. Den senare omständigheten medverkade säkert icke i ringa grad till den verve, hvarmed Macaulay utför sitt *hangmans* kall. Kritiken eger säkert icke sin like.

Vi skola framdeles i detta blad meddela ett och annat utdrag ur dessa afhandlingar.

Den snillrike Författaren har, såsom läsaren af tidningarne erfarit, lemnat det jordiska. Hans förträffliga Englands Historia, repeteradt omnämnd i detta blad, som äfven innehållit utdrag derur, hade knappt hunnit utöfver sin början. Men äfven som sådan qvarstår den en oförgänglig minnesvård af hans snille, och icke få af dessa Essay's skola också länge läsas och beundras.

BIDRAG TILL SVERGES LITTERATURHISTORIA. HÄFTET 1-3 AF AND. FRYXELL. ST:HLM 1860.

Läsaren har här en annan serie »Essays» äfvenså af en historieskrifvare. Innehållet, formen, ändamålet med deras utgifvande är likväl ett helt annat, än i Macaulay's afhandlingar.

De behandla, såsom äfven titeln lärer, ett sammanhängande ämne Sverges Litteraturhistoria, nemligen från Gustaf III till senaste tid. Deras påtagliga syfte är, att granska värdet af den s. k. nya skolans uppträdande i Svenska vitterheten, och närmare, att föra detsamma tillbaka till dess enligt Förf:s åsigt rätta mått. Häri måste dessa »Bidrag's» egentliga ändamål sökas, ehuru de visst äfven tjena att lära uppskatta förtjensterna hos den tidigare periodens vitterhetsidkare och hos de stora skalder, förnämligast Tegnér, hvilka på sätt och vis stodo utom de båda lägren.

Hvad formen angår, äro Bidragen utkast eller öfversigter, utan allt sträfvande till utförlighet och fulländning. Det erfordrar dock sin konst, att inom så trångt utrymme sammanfatta ett så rikt innehåll, och den berömda Författarens lifliga framställning understöder innehållets

makt att fångsla läsarens uppmärksamhet.

Första häftet skildrar »Leopolska tidehvarfvvet» (1795–1810); det andra »Striden mellan Akademismen och Fosforismen» (1810–1816); tredje häftet »Striden mellan Neutrer och Fosforister» (1815–1821).

I andra häftet framställer Förf., huru den reaktion i tänkesättet, som följde på Franska revolutionen, från det religiösa tviflet och förnekandet och den politiska liberalismen förde tillbaka till auktoritetstron och fasthållande af de historiskt gifna institutionerna i staten, samt huru i sammanhang härmed den Chateaubriand'ska skolan i Frankrike och den Romantiska i Tyskland fördjupade sig i medeltidens åskådnings-sätt, med förkärlek omfattande katolicismen, konungamakten, adelsvåldet, en mystisk filosofi, den Götiska bygnadskonsten, helgonmåleri-
10 et och en poesi, som rörde sig kring dessa ämnen, trånande, full af dunkla filosofemer, öfvertro, riddareväsende och kärleksäfventyr. I Tyskland representerades denna poesi, som bekant, af bröderna Schlegel, Tieck, De la Motte Fouqué m. fl. Närmast från densamma utgick Fosforismen i Sverge, med Atterbom, Hammarsköld och Palmblad i spetsen.

Egendomligt hos Förf. är, att han från dessa Svenska »Ny-Romantiker» särskiljer de under den fosforistiska striden såkallade »bidande Neutrererna» under namn af »Åkt-Romantiker.» Till dem räknar han Tegnér, Franzén och på senare tid Wallin, äfvensom den Tegnér'ska skolan, »Böttiger, Nicander, Sjöberg.»

Än egendomligare är, att, ehuru Författaren framlagt de historiska orsakerna till den Romantiska skolans uppkomst i Tyskland, för hvilket land han också icke statuerar någon skilnad mellan Nyromantik och Åkt-romantik, han likväl förklarar Fosforismen i Sverge hafva utgjort något opåkalladt och ohistoriskt, såsom också dess uppträdande icke tillräknas någon blifvande inverkan på den Svenska litteraturen.
30

Intressant och jemförelsevis nytt är, hvad Förf. i tredje häftet anför om Tegnér's förhållande till Fosforismen, om hans uppträdande mot densamma i »Jubeltalet» 1817 m. m.

Verkan af detta Tegnér's deltagande i striden torde Förf. något för högt uppskatta. Deremot synes det afgjort nog, att Tegnér's större dikter och det entusiastiska mottagande de rönte kraftigt bidrogo att bringa den litterära polemiken i glömska.

För hvar och en, som har något intryck i behåll från sagde tid eller den närmast följande, måste Förf:s uppskattning af den Nya Skolan och dess betydelse för Svenska litteraturen förefalla mindre rättvis.
40 Den åsigten, att denna skola verkligen frigjort den Svenska prosan såväl som poesin från den stela Franska smaken och formen, har varit och är så allmän, att den icke lätt läser utrotas. Icke heller är Förf:s bevisning tillräcklig, för att kullkasta den.

I Tyskland hade, som känt är, litteraturen egentligen först med den lysande perioden af Kloppstock's, Lessing's, Wieland's, Schiller's, Goethe's, Herder's, Heeren's, Kant's, Fichte's och Schelling's uppträdande fått betydelsen af en nationallitteratur. Flera samverkande historiska inflytanden anföras såsom verkande till denna litterära regeneration, bland dem den icke minst inflytelserika, att Fredrik den Store bröt de Franska vapnens öfverlägsenhet och frigjorde det allmänna medvetandet i Tyskland från den känsla af vanmakt i förhållande till utlandet, hvaraf detsamma så länge varit nedtryckt. Med det politiska och sedliga förfallet i Frankrike måste också den nimbus försvinna, som gjort Franska språket och litteraturen och
50

Fransk sed herrskande i de högst bildade samhällsklasserna i Europa.

Öfverhufvud fostrade bland Europas kulturfolk den förnyade bekantskapen med antiken i litteraturen en osjelfständig härmning, från hvilken de först efterhand frigjorde sig. Att i det af Romarena civiliserade Gallien denna härmning hade ett fastare bestånd, än hos den Germaniska stammen i Tyskland och England, som jemförelsevis mindre varit underkastad det Romerska väldet, kan redan ur denna grund förklaras.

Ingen betvivlar väl, att den litterära reformen i Tyskland förr eller senare, på en eller annan väg, skolat sträcka sina verkningar äfven till de beslägtade Skandinaviska folken. Att detta i Sverge skedde i sammanhang med inflytandet af en ny brytning i Tyska litteraturens utvecklingsgång, kan anses vara en följd af den hastiga vexlingen i den senare. Det må hafva sin fulla sanning, att Tyska romantiken var ett uttryck af den reaktion i sinnena, som förorsakades genom Franska revolutionens olyckliga utgång, och af den resignation, i hvilken Tyskland försjönk genom det med revolutionen återvändande Franska öfverväldet. Man ryggade tillbaka för de blodiga fria institutionerna; och när Napoleons välde bredde sig öfver Tyskland, vändes tanken än mera från det politiska lifvet och från en i det närvarande medveten nationalanda till betraktande af Tysklands forntid; man sökte ersättning för den förnekade verkligheten i diktens verld, i konsttillbedjan- det, i trons mysterier och i en mysticerande filosofi.

Men denna reaktion och resignation hade också sin positiva sida, ehuru den ensidiga romantiken representerade blott den förrnämnda, negativa. Det låg i sakens natur, att folken, för att frambringa en sjelfständig kultur, skulle gå tillbaka till sin egen forntid; och det är en afgjord sak, att i Tyskland denna rörelse på litteraturens gebit stärkte nationalmedvetandet och förberedde den explosion af detsamma, som ändade Napoleons och Frankrikes öfvermakt. Med den reaktionära politiska läran följde den »historiska», den, som jemte politisk frihet fordrat historiskt sammanhang, icke abstrakt liberala, utan nationela institutioner; med beundran för den gamla sagan, sången, den götiska arkitekturen och helgonmåleriet, sträfvandet till en nationel litteratur och konst; med den religiösa öfvertron erkännandet af kristendomens läror såsom den moderna kulturens rot; med återvändandet till de Tyska mystikerna medvetandet om filosofins nationela betydelse öfverhufvud, om dess plats i nationallitteraturen.

I Sverge voro förhållandena andra, än i Tyskland. Men der, såsom i hela den civiliserade verlden, hade de glada förhoppningarne om ett förnuftets, frihetens, fredens och den allmänna broderlighetens tidehvarf, till hvars verkliggörande Franska revolutionen skulle utgöra början, efterträds af den nedslagenhet och misströstan, revolutionens närmaste bittra frukter måste föranleda. Äfven Sverge hade om också medelbart fått kännas vid det Napoleonska herraväldet och med ny landafträdelse fortsätta den rol af politisk svaghet, det under ett helt sekels lopp med ringa afbrott hade haft sig pålagd. Här visade sig inflytandet af litteraturreformen i Tyskland först samtidigt med den af dess senare face, romantiken. Det torde i sjelfva verket föga kunna talas om bekantskapen härstädes med den Tyska litteraturen, sådan den representerades af Goethe och Schiller o. s. v. före den tid, då äfven romantiken med Fosforisterna gjorde sitt inträde. Man kan förundra sig deröfver, att romantiken äfven i Sverge i någon mon bibehöll sin reaktionära pregel. Ty der fanns ju politisk frihet från 1809, och snart derpå hade Sverge äfven genom sin nyvalda thronföljares person och

10

20

30

40

50

politik kommit in i Europa's råd. Men också var i Sverige den »Götiska skolan», representerad af Geijer, Afzelius m. fl., äfven i viss grad af Tegnér, så nära förbunden med fosforismen, att det är svårt att skilja den ena rörelsen från den andra. Man må gerna inskränka »Fosforisternas» krets till de få, som deltog i den litterära polemiken; men den romantiska eller nya skolan hade i sjelfva verket ett vidsträcktare omfång, och de läror i litteratur och skön konst, den bekände, öfvade sitt inflytande äfven på de litteratörer, hvilka redan förut hade ett namn. Med skäl må det betviflas, huruvida ens Tegnér's Axel och Frithiof's Saga blifvit, hvad de äro, om de sett dagen före 1810. Och än säkrare är, att romantikens tillbakagående till medeltiden i allmänhet utgjorde bryggan för den än längre tillbakagripande, då vaknade kärleken för hednatidens saga och sång. Hr Fryxell, som sjelf genom sina så utmärkta berättelser från Skandinaviska hednatiden, spridt vetandet om denna forntid till hvarje familj, har säkert sjelf genom sagde allmänna rörelse vunnit den kärlek för denna forntid, som gjort honom till en så oöfverträfflig skildrare af densamma. Till samma källa kan det nyvaknade studium af Sverges historia föras, hvilket representeras af så lysande namn, som hans, Geijers och Strinholm's, utan att man derföre behöfver förbise, det landets samtida politiska öden inverkad till nationalmedvetandets höjande. Både härigenom och genom de politiska läror, hvilka tillhörde den s. k. historiska Skolan, har den reform, som äfven af Fosforismen representerades, öfvat obestridlig inflytelse på det allmänna tänkesättet. Må vara, att dessa läror, sådane de i Upsala hyllades, stundom framträdde mer än nödigt konservativa. De hafva likväl utgjort en motvigt mot den schablonmässiga statslära, hvars fana främst det Svenska Aftonbladet uppburit – om man får kalla en sådan löslig samling af fraser för »statslära». »Reaktionär» i politiken var icke ens fosforismen, häri afvikande från den Tyska romantiken i dennas ytterlighet. Man borde eljest kalla äfven Geijer för reaktionär; ty, såvidt oss bekant är, stodo hvarken Atterbom eller Palmblad i opposition mot hans historiska och politiska åsigt – före »affallet». Och ingen lärer tveka, att ställa hvad Geijer skrifvit och lärt före detta »affall» vida högre, än åtskilligt, som isynnerhet skulle vara betecknande för detsamma, såsom också den förrnämnda delen af hans skrifter är den, hvilken innebär lärdomar äfven för kommande släkten. Karakteren af sin politiska tro bevisade Atterbom genom den synnerliga värma, hvarmed han omfattade Skandinavismen.

Adertonde seklets och Franska revolutionens läror voro, såsom Författaren anmärker, kosmopolitiska. De voro abstrakta satser, som just derföre kunde gälla för hela menskligheten, hade anspråket härpå och som sådane omfattades åtminstone i hela Europa. Reaktionen mot desamma innebar i grunden ett nationernas tillbakagående i sig sjelfva, till sina egna traditioner, till de nationela språk och konstmonumenterna, folksången, den tidigare konstpoesin, den egna historien, de egendomliga institutionerna, lagarne och sederna. Af denna allmänna rörelse var äfven romantiken ett utflöde och i sin ensidighet en utvext. I den hade äfven Fosforismen sin grund; och det är derföre föga berättigadt, att anse den för ohistorisk och tillfällig.

Deremot må det gerna medgifvas, hvad äfven Förf. till evidens framlagt, att Fosforismen i dess första uppträdande var lika öfvermodig och uppblåst som oredig och osjelfständig. Det var först efterhand den kom till medvetande om sin egen betydelse och genom litterära produkter förmådde positivt göra sina sträfvanden gällande.

Med den reservation mot Förf:s åsigter, som i det föregående innehålles, få vi åt läsaren rekommendera dessa lärrika häften, hvilkas intresse deraf förhöjes, att de framställa en så utmärkt författarens åsigter öfver ifrågavarande viktiga period i den Svenska litteraturen.

J. V. S.

75 ANMÄRKNINGAR TILL LITTERATURBLAD 1860

10

OM RÄTTSVETENSKAPENS BETYDELSE.

Studieanteckningar af E. S.

Litteraturblad n:o 1, och 2, januari och februari 1860

I. Rättsvetenskapens värdelöshet.*

*)Se von Kirchmann Die Werthlosigkeit der Jurisprudenz als Wissenschaft. Berlin 1848.

20

Med rätta anser väl Förf. det så mycket missbrukade användandet af ordet »organism» m. m. för andliga skapelser vara endast ett bildligt talesätt, såsom all bild haltande. Men huru inrotadt bruket är, bevisar Förf. sjelf genom att här nyttja ordet »organiskt». Meningen är väl: systematiseras det Rätta i rättsvetenskapen endast för lärjungars behof? – eller utredes först genom systematiseringen, hvad det Rätta är? Ställes frågan så, är svaret icke tvifvelaktigt. All vetenskap vore utan värde, om den icke vore *vetenskap* om sitt föremål, d. ä. utgjorde vetandet om: hvad detta är? Finnes detta vetande utom vetenskapen, så är vetenskapen öfverflödig.

30

Red.

ÄNNU EN FÖRKLARING.

(Benäget meddeladt.)

Litteraturblad n:o 2, februari 1860

Red. ber få anmärka, att det ifrågavarande yttrandet i detta blad icke är just sådant. Det sades blott, att fordran på *afsägelse af modersmälet* »efter orden taget – – – icke kan på någon ställas.»

40

D:R BARTH'S RESOR.

Litteraturblad n:o 4, april 1860

I

Från Rhat till Tintellust.

Öfversättning af L. ur D:r H. Barth's »Reisen u. Entdeckungen, im Auszuge bearbeitet.»

50

Den berömda resanden, som redan förut besökt Afrikas nordkust, erhöll 1849 anbud att deltaga i en af Engelska regeringen till det inre af denna verldsdel utrustad expedition. Expeditionen leddes af James Richardson. I densamma deltog en annan Tysk, D:r Overweg. Först 1850 i Mars bröt expeditionen upp från Tripoli.